

1^ο Πανελλήνιο Επιστημονικό
Συνέδριο Χορού και Μουσικής

1st Greek Scientific Congress
on Dance & Music

www.elepex.gr

**Δευτεροβάθμιες Οργανώσεις του Μικρασιατικού Ελληνισμού:
Ο Ρόλος τους στην Βελτίωση των Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων**

Δ. Γουλιμάρης

Τ.Ε.Φ.Α.Α., Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Βιώνουμε μια εποχή ραγδαίων αλλαγών και ανατροπών. Η έννοια του πολιτισμού έτσι όπως την προσδιορίζαμε με βάση τον ελληνοχριστιανικό χαρακτήρα του αλλάζει. Κινούμαστε προς έναν πολιτισμό με μειωμένο το στοιχείο της εθνότητας, της εποχής ή της περιοχής. Η μεγάλη εξέλιξη του τεχνολογικού τομέα καθώς και η αλλαγή των τρόπων παραγωγής των αγαθών οδηγούν με ακρίβεια σε μια αυξανόμενη υιοθέτηση κοινών τρόπων συμπεριφοράς. Οι όροι πολιτιστική παγκοσμιοποίηση, πλουραλισμός, πολύ-πολιτισμική συνύπαρξη, διαπολιτισμικότητα που είναι στο προσκήνιο τα τελευταία χρόνια δηλώνουν ακριβώς τη νέα πραγματικότητα που διαμορφώνεται με το πέρασμα του χρόνου η οποία εμπεριέχει εκτός την πολιτιστική διάσταση και μια σαφή πολιτική διάσταση. Για τους πολέμιους των παραπάνω εννοιών, η νέα πραγματικότητα οδηγεί σε αλλοίωση των παραδοσιακών ταυτοτήτων και στην επιβολή ενός μόνο πολιτισμού στις άλλες παραδόσεις (Ανδρεάδης, 2008; Γιανναράς, 2005).

Ο παραδοσιακός πολιτισμός αποτελεί ουσιώδη στοιχείο της πολιτιστικής ιδιομορφίας κάθε λαού και συνεπώς της διαφοροποίησής του μέσα σ' ένα ευρύτερο πολιτιστικό περιβάλλον (Γουλιμάρης, 1998). Σε μια ευμετάβλητη εποχή ο παραδοσιακός πολιτισμός, οι φορείς και οι άνθρωποι που τον υπηρετούν πρέπει να αποτελούν έναν θετικό πόλο σταθερότητας. Σήμερα η παράδοση έχει αλλάξει την σχέση της με αυτό που θεωρείται χρήσιμο. Ο κίνδυνος για τους θεσμούς και τους φορείς που δραστηριοποιούνται στο χώρο της παράδοσης προέρχεται από την εσωτερική αλλοίωση τους παρά την φαινομενικά εξωτερική αμετάβλητη εικόνα τους. Η αλλαγή αυτή σχετίζεται με την εμμονή τους σε ξεπερασμένα πρότυπα λειτουργίας και τη

«μείωση της χρησιμότητας» των πολιτιστικών αγαθών και προτύπων που προσφέρουν. Ο κίνδυνος είναι υπαρκτός όταν οι φορείς και οι χρήστες υιοθετούν άλλα νέα πρότυπα τα οποία τους φέρνουν σε πλεονεκτικότερη θέση (Τσουκαλάς, 2000).

Σήμερα η κυρίαρχη τάση μοιάζει να προωθεί πρότυπα όπου οι αξίες παίζουν όλο και μικρότερο ρόλο. Φαίνεται ότι σκοπός του πολιτιστικού συστήματος δεν είναι η ενεργητική συμμετοχή του πολίτη, με το δημιουργικό πνεύμα αλλά οι άνθρωποι γρανάζια μιας μηχανής οι οποίοι είναι κυρίως παθητικοί καταναλωτές. Ωστόσο ο πολιτισμός που βιώνουμε δεν είναι νομοτελειακά προκαθορισμένος. Είναι αποτέλεσμα των πολιτικών, οικονομικών και τεχνολογικών επιλογών μας που μπορούν στο μέλλον να αλλάξουν (Ανδρεάδης, 2008).

Στο σημείο αυτό τίθεται το ερώτημα. Σ' αυτό το νέο περιβάλλον πως μπορεί να αναπτυχθεί ο ποντιακός και μικρασιατικό πολιτισμός;

Η απάντηση δε βρίσκεται στην υιοθέτηση των έντονων συναισθημάτων και στην απόρριψη του ορθολογισμού και της επιστήμης.

Κύριος εκφραστής του μικρασιατικού κινήματος είναι τα σωματεία μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, οι πρωτοβάθμιες δηλαδή οργανώσεις και οι δευτεροβάθμιοι φορείς τους. Σε ένα περιβάλλον με αυξημένη οικονομική στενότητα, με ένα πλήθος ανταγωνιστικών δραστηριοτήτων όπου η συμμετοχή του πολίτη σε πολιτιστικές δραστηριότητες αποτελεί μια επιλογή μεταξύ άλλων προτάσεων ενασχόληση του και με την υιοθέτηση νέων προτύπων διαβίωσης, τα σωματεία και οι οργανώσεις τους πρέπει να επανεκτιμήσουν τις παρωχημένες απόψεις τους σχετικά με τον ρόλο, την λειτουργία τους και την σχέση με τα μέλη τους. Για κάθε πολιτιστικό οργανισμό το δημιουργικό στάδιο, η χρηματοδότηση και η προώθηση των πολιτιστικών αγαθών αποτελούν σημαντικές συνιστώσες του τρόπου λειτουργίας του.

Η παραγωγή των πολιτιστικών αγαθών είναι μια πολύ σύνθετη δημιουργική διαδικασία η οποία καθορίζεται από καλλιτεχνικούς-αισθητικούς, οργανωτικούς και ψυχολογικούς παράγοντες.

Η χρηματοδότηση των πολιτιστικών φορέων μέσω χορηγιών αποτελεί μια πρόσθετη πηγή εσόδων συμβάλλοντας στην επιβίωσή τους, στη βελτίωση της λειτουργίας τους, στην προσαρμογή τους στο τρόπο λειτουργίας της αγοράς, στην οριοθέτηση νέων

στόχων και στο άνοιγμα των φορέων προς το ευρύ κοινό και τις ανάγκες του (Κορρές & Γλύτση, 2002). Αντίθετα η χρηματοδότηση μέσω επιχορηγήσεων κυρίως από το δημόσιο τομέα μπορεί να προστατεύει την καλλιτεχνική ελευθερία των φορέων και των δημιουργών, ωστόσο σε πολλές περιπτώσεις αυξάνει την απόσταση μεταξύ των πολιτιστικών αγαθών που προσφέρουν οι φορείς και του κοινού, με αποτέλεσμα να αγνοούνται οι επιθυμίες του και να ελαχιστοποιείται η οικονομική συνεισφορά του.

Η αξιολόγηση των μη κερδοσκοπικών οργανισμών όπως τα σωματεία δεν μπορεί να επικεντρωθεί στην αποτίμηση του οικονομικού κέρδους τους αλλά στο καλλιτεχνικό και κοινωνικό έργο που επιτελούν. Βασική συνιστώσα της αποστολής των σωματείων είναι η αύξηση της συμμετοχής του κοινού στο οποίο απευθύνονται τόσο στις δημιουργικές διαδικασίες παραγωγής των πολιτιστικών αγαθών όσο και στην κατανάλωση τους.

Στο σημείο αυτό χρήσιμο είναι να σκιαγραφήσουμε την υπάρχουσα κατάσταση που επικρατεί στα σωματεία. Πέρα από την ενθουσιώδη προσπάθεια μιας πολύ μικρής ομάδας ανθρώπων ή συχνά ενός ατόμου, παρατηρείται έλλειψη στελεχών. Η έλλειψη αυτή είναι τόσο ποσοτική όσο και ποιοτική. Συχνά η κατανομή των αρμοδιοτήτων είναι ασαφής χωρίς να ακολουθεί τα προσόντα του προσωπικού. Η κατάρτιση και η επικαιροποίηση των γνώσεων του προσωπικού είναι σπάνια. Χαρακτηριστικό είναι ότι ένας κάνει λίγο από όλα. Υπάρχει ένας κατακερματισμός του πολιτιστικού δυναμικού με την ύπαρξη πολλών και ανίσχυρων σωματείων. Η υλικοτεχνική υποδομή τους είναι μικρή χωρίς να μπορεί να υποστηρίξει την παραγωγή μεγαλύτερων δραστηριοτήτων. Η χρηματοδότηση από κρατικούς φορείς κάθε χρόνο γίνεται δυσκολότερη λόγω της ευρύτερης οικονομικής δυσχέρειας και αποτελεί αντικείμενο προσωπικών επαφών και γνωριμιών της διοίκησης των σωματείων. Οι εκδηλώσεις και οι δραστηριότητες που υλοποιούνται στερούνται φαντασίας και πολλές φορές αναπαράγουν μια τετριμμένη θεματολογία. Μέσα σε αυτό το θολό τοπίο υπάρχουν οι φωτεινές εξαιρέσεις σωματείων με δυναμισμό, με εξειδικευμένες δραστηριότητες υψηλής ποιότητας (Γουλιμάρης & Σερμπέζης, 2001).

Η παρουσία των δευτεροβάθμιων οργανώσεων του μικρασιατικού ελληνισμού θα μπορούσε να είναι αυτή που θα κάλυπτε τις αδυναμίες και ελλείψεις των σωματείων τους. Η επικουρική δράση των ομοσπονδιών όπως η εκπαίδευση του στελεχιακού δυναμικού των μελών τους σε θέματα διοίκησης, οργάνωσης εκδηλώσεων και προγραμματισμού δραστηριοτήτων, η κατάρτιση επιχειρησιακών σχεδίων, η

υλοποίηση ευρωπαϊκών προγραμμάτων, η προώθηση των δραστηριοτήτων, η χάραξη επικοινωνιακής στρατηγικής, η ψηφιοποίηση του περιεχομένου των δράσεων των σωματείων, η δημιουργία δικτύων πληροφόρησης και διάχυσης αποτελεσμάτων, η παροχή ενημερωτικών υπηρεσιών κτλ, θα μπορούσε να συμπληρώνει τις υπάρχουσες δράσεις τους. Ακόμη οι δευτεροβάθμιες οργανώσεις θα μπορούσαν να είναι ένας από τους διαύλους εφαρμογής της πολιτιστικής πολιτικής της πολιτείας η οποία εστιάζεται σε παρεμβάσεις που αφορούν την προστασία και ανάδειξη των πολιτιστικών αξιών, την ενίσχυση της τρέχουσας παραγωγής και κατανάλωσης, την δημιουργία υποδομής, την βελτίωση της λειτουργίας της αγοράς, την εκπαίδευση του κοινού και των καλλιτεχνών, την μελέτη, έρευνα και προβολή του πολιτιστικού έργου, τις ανταλλαγές με το εξωτερικό, την προστασία καλλιτεχνών και την χρηματοδότηση (Παχάκη, και συν., 2000).

Το θέμα της αύξησης του κοινού των δραστηριοτήτων ενός σωματείου σε περίοδο ισχνών αγελάδων είναι πλέον ζωτικής σημασίας για τη βιωσιμότητα του γιατί είναι αναγκαία η οικονομική συνεισφορά του κοινού για τα αγαθά που απολαμβάνει.

Στις σημερινές ανταγωνιστικές συνθήκες είναι εξαιρετικά σημαντικό το κοινό των εκδηλώσεων πολιτιστικού περιεχομένου να βρίσκεται στο κέντρο της προσοχής των σωματείων. Αυτό προϋποθέτει τη δυνατότητα εκ μέρους των σωματείων να αντιλαμβάνονται τις υπάρχουσες και μελλοντικές ανάγκες του κοινού στο οποίο απευθύνονται και να τις καλύπτουν μέσω της παροχής ανάλογων πολιτιστικών αγαθών. Η έννοια της ποιότητας των προσφερόμενων πολιτιστικών αγαθών θα πρέπει να συνδεθεί με την ικανοποίηση των αναγκών του κοινού για να πετύχει μεγάλη χρονική διάρκεια. Στόχος των πολιτιστικών σωματείων είναι, πρώτον η διατήρηση του υπάρχοντος κοινού που συμμετέχει στις δραστηριότητες τους και η αύξηση της συχνότητας συμμετοχής του και δεύτερον η προσέλκυση νέου κοινού γεγονός που προϋποθέτει τη διερεύνηση των ενδιαφερόντων του και της ικανοποίησής του. Συνήθως η διατήρηση του κοινού είναι ευκολότερη από την προσέλκυση νέου. Η γνώση του κοινού από τα στελέχη των σωματείων επιτρέπει την κατηγοριοποίηση του με βάση τα χαρακτηριστικά του. Η κατανόηση του προφίλ, των επιθυμιών, των προτιμήσεων και της συμπεριφοράς του κοινού είτε συμμετέχουν στις δραστηριότητες των σωματείων είτε όχι, να βοηθά καθοριστικά στη διαμόρφωση των δραστηριοτήτων που προσφέρουν τα σωματεία (Byrnes, 2009; Κουρή, 2008). Για παράδειγμα άλλες είναι οι απαιτήσεις ενός μορφωμένου, εύπορου, με μεγάλο

πολιτιστικό απόθεμα και πολυάσχολου κοινού και άλλες ενός κοινού με οικονομικά προβλήματα που παρακολούθησε την υποχρεωτική εκπαίδευση και χωρίς ανάλογο τύπου εμπειρίες. Ανάλογες θα πρέπει να είναι μια σειρά ενεργειών των σωματείων για να μεγιστοποιήσουν το κοινό τους. Ξεκινώντας από το προφίλ του σωματείου που θα οικοδομήσουν με τα χρόνια, το είδος των δραστηριοτήτων που θα αναπτύξουν έως την επικοινωνιακή πολιτική τους (Πιτσιάκου, Γόγολα, & Γουλιμάρης, 1999).

Η σκιαγράφηση του κοινού επιτρέπει την πρόβλεψη των μελλοντικών τάσεών του, την υιοθέτηση κατάλληλων στρατηγικών από τα σωματεία αλλά και την αξιολόγηση των στρατηγικών αυτών. Σήμερα η τάση που επικρατεί στον πολιτιστικό τομέα είναι η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη εξατομίκευση των προσφερόμενων αγαθών ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και επιθυμίες του κάθε ατόμου. Η κατηγοριοποίηση του κοινού σε ομάδες με βάση τα χαρακτηριστικά του (κοινωνικά, οικονομικά, δημογραφικά κτλ) είναι το πρώτο βήμα για να μπορέσουν στη συνέχεια τα σωματεία να στοχεύσουν στην ομάδα του κοινού που θέλουν να επικεντρωθούν και εξυπηρετεί καλύτερα τις ανάγκες τους. Υπάρχουν διάφοροι τρόποι επιλογής της ομάδας του κοινού, ωστόσο η τελική επιλογή εξαρτάται από μια σειρά παραγόντων όπως το προφίλ του σωματείου, οι δυνατότητές του, τον ανταγωνισμό κτλ. Εφόσον επιλεγεί η ομάδα του κοινού τα σωματεία θα πρέπει να πάρουν την κατάλληλη «θέση» στο πολιτιστικό χώρο που δραστηριοποιούνται. Φανταστείτε τη «θέση» αυτή ως ένα σημείο στον πολιτιστικό ιστό της περιοχής που δραστηριοποιούνται. Αυτή επιτυγχάνεται μέσω της κατάλληλης επικοινωνιακής στρατηγικής που θα αναπτύξουν, της δημιουργίας του ιδιαίτερου προφίλ των σωματείων, της καλής εξυπηρέτησης του κοινού, της ιστορίας τους δηλαδή της προγενέστερης δραστηριότητας που ανέπτυξαν και της προσφοράς στοχευόμενων πολιτιστικών αγαθών υψηλής ποιότητας. Η οριοθέτηση της ιδιαίτερης και διακριτής «θέσης» των σωματείων στον τοπικό πολιτιστικό ιστό αποτελεί το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι των άλλων σωματείων. Στο σημείο αυτό θα ήθελα να επιστήσω την προσοχή σας. Υπάρχουν σωματεία που επιλέγουν την ομάδα του κοινού στην οποία θα απευθυνθούν με βάση την υπάρχουσα πολιτιστική παραγωγή τους και όχι το αντίθετο δηλαδή την προσαρμογή της πολιτιστικής παραγωγής τους στις επιθυμίες της ομάδας του κοινού που επέλεξαν. Αυτή η προσέγγιση είναι συντηρητική οδηγεί σε σταδιακό μαρasmus τα σωματεία και το κοινό τους γιατί δεν ανανεώνεται και δεν κατευθύνει τους φορείς σε αναπτυξιακή τροχιά (Κουρή, 2008).

Όλα τα προηγούμενα προϋποθέτουν την ύπαρξη κατάλληλα εκπαιδευμένου προσωπικού και τη διάθεση ανάλογων οικονομικών και τεχνικών πόρων. Για αυτό το λόγο ο ρόλος των δευτεροβάθμιων οργανώσεων μπορεί να είναι καθοριστικός στη χάραξη μια τέτοιας πορείας γιατί θα καλύψουν τις οργανωτικές αδυναμίες των σωματείων - μελών τους. Πρακτικά είναι ιδιαίτερα δύσκολο κάθε ένα σωματείο να διεξάγει μια ξεχωριστή έρευνα για το κοινό του, λόγω των ελλείψεων που περιγράψαμε προηγουμένως. Ανάλογες δυνατότητες έχουν μόνο οι μεγάλοι πολιτιστικοί οργανισμοί των μεγάλων αστικών κέντρων. Τα μικρά πολιτιστικά σωματεία ιδιαίτερα της περιφέρειας αδυνατούν εκ των πραγμάτων να ανταποκριθούν στις αυξημένες απαιτήσεις του σύγχρονου πολιτιστικού περιβάλλοντος. Ωστόσο οι ομοσπονδίες οι οποίες καλύπτουν ένα μεγάλο αριθμό ομοειδών σωματείων θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως ομπρέλα για τα μέλη τους και να παρέχουν την δυνατότητα υλοποίησης ανάλογων ερευνών. Ο ρόλος των δευτεροβάθμιων οργανώσεων και των στελεχών τους «απαιτεί» τη χάραξη πολιτικής δηλαδή τον σχεδιασμό του προγράμματος δράσης και των θεμελιωδών αρχών του, τη διαχείριση των ανθρώπινων και υλικών πόρων, τη διαχείριση των εκδηλώσεων και τον έλεγχό τους (Βινιεράτου και συν., 2003).

Κλείνοντας θα ήθελα να παρακαλέσω αλλά και να επιστήσω την προσοχή στους ανθρώπους που στελεχώνουν τους πρωτοβάθμιους και δευτεροβάθμιους οργανισμούς του μικρασιατικού ελληνισμού, να τολμήσουν να δοκιμάσουν νέους τρόπους προσέγγισης του κόσμου, θα πρέπει να αποφύγουμε τετριμμένες συνταγές και τις παρωχημένες αντιλήψεις. Παραφράζοντας τη γνωστή φράση θα έλεγα «ότι δεν ανανεώνεται ... συρρικνώνεται».

Βιβλιογραφία

- Ανδρεάδης Γ. (2008). Η διδασκαλία του πολιτισμού. Από τον δάσκαλο στον εμπυχωτή. Στο *Πολιτιστική διαχείριση. Από την ερμηνεία στην διοίκηση*. (σελ. 5-14) Άρτα: ΤΕΙ Ηπείρου
- Byrnes W. J. (2009). *Management and the Arts*. Focal Press: Oxford
- Γιανναράς Χ. (2005) Άμυνα κυρίως πολιτιστική. Στο *Πολιτισμός το κεντρικό πρόβλημα της πολιτικής*. (σελ. 22-25) Αθήνα: Κάκτος
- Γουλιμάρης Δ. (1998). Οι φορείς παραδοσιακού χορού στη Θράκη. *Θρακική Επετηρίδα*, 10, σελ. 309-325.

- Γουλιμάρης Δ. & Σερμπέζης Β. (2001). Παγκοσμιοποίηση και παραδοσιακός πολιτισμός. Διαχείριση και προοπτική. *2^ο Συνέδριο Λαϊκού Πολιτισμού*, Σέρρες: Δήμος Σερρών.
- Κορρές Γ. & Γλύτση Ε. (2002). *Οικονομία του πολιτισμού. Πόροι*. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Κουρή Μ. (2008). Πολιτιστικό μάρκετινγκ. Εστιάζοντας στον άνθρωπο.. Στο *Πολιτιστική διαχείριση. Από την ερμηνεία στην διοίκηση*. (σελ. 21-31) Άρτα: ΤΕΙ Ηπείρου
- Βινιεράτου Μ., Γεωργίου Α., Γλύτση Ε., Κιούκας Α., Κοσκινά Αικ., Μπουσουλέγκα Χ., Οικονόμου Μ., Σκούρα Β., Ταξοπούλου Ι. & Χαμπούρη-Ιωαννίδου Αικ. (2003). *Πολιτιστική πολιτική και διοίκηση. Πολιτιστική διαχείριση*. Πάτρα: ΕΑΠ
- Παχάκη Κ., Κουνάρης Εμμ., Λέρτα Σ., Μπαλτζάκης Π. & Χειμωνίτη – Τερροβίτη Στ., (2000). *Έκθεση 32. Ο πολιτισμός ως κλάδος οικονομικής δραστηριότητας*. Αθήνα: Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών.
- Πιτσιάκου, Π., Γόγολα, Α. & Γουλιμάρης, Δ. (1999). Το κοινό εκδηλώσεων παραδοσιακού χορού στην Ελλάδα. *Πρακτικά 7^ο Διεθνούς Συνεδρίου Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού*. Κομοτηνή: ΤΕΦΑΑ – ΔΠΘ.
- Τσουκαλάς, Κ. (2000). Η ιδιωματική γλώσσα ενός νέου κόσμου. *Νέες Εποχές. Το Βήμα*, 6 Αυγούστου, β2-3.